

ZILLEGHEM

DRIEMAANDELIJKSTIJDSCRIFT

36ste jaargang nr. 2 - april-mei-juni 2015

verantw. uitg. Bertrand Denys, Klaprozenlaan 13, 8210-Loppem

ZILLEGHEM

Handelingen van de Kring
voor Heemkunde en Geschiedenis
'Pastoor Ronse'

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT

Johan VERPLANCKE	43
<i>"Disparu pendant la campagne de 1812 en Russie"</i>	
<i>Josephus Verplancke (1787-1812?) en Bernardus Hast (1789-1812?), soldaten van Napoleon vermist in Rusland</i>	
<i>Agenda</i>	83

36ste jaargang nr. 2 - april-mei-juni 2015

Redactie en bestuur

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Patrick Arnou, Burg. J. Lievensstraat 12, 8210 Zedelgem
Johan Braet, Wantestraat 136, 8310 Assebroek
Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Noël Denolf, Snellegemsestraat 118, 8210 Zedelgem
Pol Denys, Hendrik Baekelandlaan 57, 8211 Aartrijke
Paul Vandenbussche, Guido Gezellelaan 44, 8210 Loppem
André Vanhevel, Belledreef 4, 8210 Veldegem
Johan Verplancke, Torhoutsesteenweg 396, 8210 Veldegem

Lidmaatschap: € 10,00

IBAN: BE48 7381 1720 5627 - BIC: KRED BE BB
Heemkundige Kring 'Pastoor Ronse' Zedelgem

Secretariaat en ledenadministratie

Willy Casier, Wildebeekstraat 23, 8211 Aartrijke
Tel. 0475/64.81.16 - E-mail: willy.casier@gmail.com

Redactiesecretariaat

Bertrand Denys, Klapprozenlaan 13, 8210 Loppem
Tel. 050/82.42.74 - E-mail: bertrand.denys@telenet.be

Website en Facebook

users.telenet.be/pastoor.ronse
www.facebook.com/groups/657109921075905/?fref=ts

Studies verschijnen in 'Zilleghem' of uittreksels daarvan mogen niet gebruikt noch aangehaald worden zonder te verwijzen naar dit tijdschrift en de auteur. Iedere auteur is verantwoordelijk voor de inhoud van zijn artikels.

Illustratie op de cover

*Oud Zedelgems dorpsgezicht: de Groenestraat, vermoedelijk begin jaren 1920.
Fragment uit een prentbriefkaart, uitgegeven door Van Paemel-Cosmas,
fotograaf te Snellegem (verzameling Gemeentearchief Zedelgem)*

“Disparu pendant la campagne de 1812 en Russie”

**Josephus Verplancke (1787-1812?)
en Bernardus Hast (1789-1812?),
soldaten van Napoleon vermist in Rusland**

Johan VERPLANCKE

In het vierde nummer van *Zilleghem* van 2013 verscheen een artikel over het wedervaren van Jacobus Verplancke. Tegen wil en dank werd hij soldaat in het leger van Napoleon en sneuvelde hij in 1809 bij een schermutseling aan de brug over de Taag in Alcántara.¹ Bij de voorbereiding van dit artikel diende men, voor wat de info uit de regimentsregisters betreft, ofwel zich ter plaatse te begeven in Vincennes, ofwel een beroep te doen op de vrijwilligerswerking van ter plaatse.

De tijd staat niet stil en ondertussen zijn behoorlijk wat van deze registers online te consulteren, vnl. wat betreft de registers van de infanterieregimenten.² Dit biedt als voordeel dat je je niet meer ter plaatse dient te begeven en je opzoekwerk dient te verrichten tijdens de openingsuren van de leeszaal. Neen, je hebt 24 uur per dag vrije toegang om de voor jou interessante registers te consulteren. Het aantal tekortkomingen is eerder beperkt en die zijn er meestal ook, wanneer je de registers ter plaatse zou consulteren:

- een beperkt aantal registers ontbreekt;
- bij een aantal registers ontbreekt de alfabetische index en dient het volledige register blad per blad doorbladerd te worden;

- bij consultatie van de alfabetische index dien je rekening te houden met enkele bijzonderheden:
 - de alfabetische volgorde werd grosso modo gerespecteerd voor de eerste letter;
 - binnen dezelfde beginletter werden de namen chronologisch opgetekend;
 - de familienamen beginnend met de letter 'W' zijn meestal terug te vinden onder de letter 'V' (wordt de 'W' in het Frans immers niet aangezien voor een *double V* ?);
- de Vlaamse voornamen werden steevast verfranst;
- de Franse spelling van Vlaamse familienamen levert soms problemen op, zodat een familienaam plotseling onherkenbaar wordt...

In onderhavig artikel besteden we wat aandacht aan de veldtocht van Napoleon in Rusland in 1812, waaraan minstens twee³ in Zedelgem geboren soldaten deelnamen.⁴ Achtereenvolgens besteedt dit artikel aandacht aan:

- beide Zedelgemnaars: Bernardus Hast en Josephus Verplancke;
- de Zedelgemse *conscrits* van de militielichting 1807, zijnde de militielichting waartoe Josephus Verplancke behoorde;
- het regiment waarvoor Josephus Verplancke bestemd was, maar dat hij nooit gezien heeft;
- het strafregiment waar beide Zedelgemnaars in terechtkwamen;
- het regiment waarmee beiden naar Rusland trokken en
- de Russische veldtocht.

Bernardus Hast

Bernardus Hast werd geboren te Zedelgem op 13 juli 1789 als zoon van Petrus Jacobus Hast, geboren te Zedelgem in 1764, en Joanna Neve,

afkomstig van Loppem. Zijn ouders waren gehuwd te Loppem op 2 augustus 1788. Bernardus was hun oudste zoon; na hem zouden nog minstens drie kinderen volgen: Jacobus (1791-1793), Anna (1794-1796) en Franciscus Josephus (1800).

Bernardus Hast behoorde tot de militielichting van 1809. Beroepshalve was hij *journalier* (dagloner). Zoals bij vele *conscrits* was ook het animo om zijn legerdienst te vervullen bij Bernardus dermate laag dat hij deserteerde. Uiteindelijk werd hij door de gendarmerie opgepakt en naar Walcheren begeleid. Hij arriveerde op 15 maart 1811 in het *Régiment de Walcheren*, waar hij ingelijfd werd als *fusilier*⁵ in de 5de compagnie van het 2de bataljon. Bij zijn aankomst kreeg hij het stamnummer 1237. In het regimentsregister vinden we volgende persoonsbeschrijving: hij was 1,61 m lang en had een rond gezicht, een laag voorhoofd, grijze ogen, een kleine neus, een middelmatige mond, een korte kin en kastanjebruin haar en wenkbrauwen.

Na drie maanden in het *Régiment de Walcheren* werd hij op 19 juli 1811 gemuteerd naar het *48e Régiment d'Infanterie de Ligne*. Bij zijn aankomst daar kreeg hij een nieuw stamnummer, nl. 8763. De inschrijving in het register gebeurde echter niet zo nauwgezet. Hij werd erin opgetekend als “*Benoit Erast*”, geboren te Zedelgem in 1792 als zoon van Pierre Erast en Jeanne Dexine... Niet correct waren dus zowel zijn voornaam als zijn familienaam, alsook zijn geboortejaar en de familienaam van zijn moeder. Ook werd Zedelgem er vermeld als kantonhoofdplaats. Het departement werd wel correct vermeld, evenals de verwijzing naar zijn vorige eenheid. De persoonsbeschrijving kwam nog steeds overeen met hetgeen in Walcheren werd opgetekend, met uitzondering van de neus die nu omschreven werd als “goed gevormd”. Teneinde zeker te zijn dat het hier wel degelijk Bernardus Hast betreft, werden alle 150 fuseliers, die op 19 juli 1811 arriveerden, overlopen en deze inschrijving is de

enige die ook maar in de buurt komt: we kunnen dus aannemen dat stamnummer 8763 betrekking heeft op Bernardus Hast. Aangekomen in het 48ste linieregiment werd Bernardus als fuselier ingedeeld in de 3de compagnie van het 1ste bataljon.

Bernardus Hast werd als vermist opgegeven na afloop van de Russische veldtocht. Het register vermeldt daaromtrent: “*Disparu pendant la Campagne de 1812 en Russie*”.

Josephus Verplancke

Josephus Verplancke werd geboren te Zedelgem op 26 oktober 1787 als zoon van Thomas Verplancke⁶ en diens eerste echtgenote Joanna Caillieuw⁷. Hij groeide op als derde van zeven kinderen. Josephus was een kozijn van Jacobus Verplancke⁸ die in 1809 als soldaat in het Franse leger sneuvelde in het Spaanse Alcántara. Zijn vader Thomas was immers de jongere broer van Jacobus' vader Jacobus⁹.

Toen de tijd van de conscriptie aanbrak in 1807, woonde Josephus echter niet meer te Zedelgem maar te Ruddervoorde: tussen september 1799 en december 1800 verhuisden zijn ouders met hun gezin van Zedelgem naar de Ruddervoordse wijk Sijslo. Hij was voldoende lang om soldaat te worden en had geen bezwaren geuit tegen het vervullen van militaire dienst: “*B. p^r la taille – ne reclame pas*”.¹⁰

Op 6 juni 1810 werd hij opgeroepen om zijn legerdienst te vervullen.¹¹ Twee dagen later vertrok hij naar Antwerpen om er zijn eenheid te vervoegen: het *Régiment d'Ouvriers de la Marine*.¹² De volgende dag deserteerde hij in de omgeving van Gent.¹³ Hij werd daarvoor op 11 september 1810 veroordeeld: “*Cond^é réfractaire le 11 7bre 1810 pour avoir déserté en route. Rentré & remis au dépôt de Lille*”.¹⁴ Zijn terugkeer gebeurde

vermoedelijk niet uit eigen beweging, maar hij werd een handje geholpen door de soldaten van de mobiele colonne die in de regio patrouilleerden teneinde deserteurs en dienstweigeraars op te pakken: “*Rentré par l’effet de la Colonne mobile*”.¹⁵ Zijn desertie had vermoedelijk veel te maken met zijn recent gesloten huwelijk: hij huwde te Ruddervoorde op 20 maart 1810 met Victoria Allemeisch¹⁶.

Vanuit het depot van Rijsel arriveerde hij op 15 maart 1811 in het *Régiment de Walcheren*, waar hij ingelijfd werd als *fusilier* in de 5de compagnie van het 2de bataljon. Bij zijn aankomst kreeg hij het stamnummer 1228. In het regimentsregister vinden we volgende persoonsbeschrijving: hij was 1,60 m lang en had een ovaal gezicht, een gerimpeld voorhoofd, grijze ogen, een platte neus, een middelmatige mond, een gevorkte kin en kastanjebruin haar en wenkbrauwen. Zijn familienaam werd in het register nog steeds correct opgetekend als “*Verplancke*”, terwijl zijn voornaam verfranst werd tot “*Joseph*”.

Na drie maanden in het *Régiment de Walcheren* werd hij op 19 juli 1811 gemuteerd naar het *48e Régiment d’Infanterie de Ligne*. Bij zijn aankomst daar kreeg hij een nieuw stamnummer, nl. 8775. Aangekomen in het 48ste linieregiment werd Josephus als fuselier ingedeeld in de 6de compagnie van het 6de bataljon. Zowel zijn voornaam als familienaam werden in het register verfranst tot “*Joseph Verplanck*”.

Josephus Verplancke werd als vermist opgegeven na afloop van de Russische veldtocht. Het register vermeldt daaromtrent: “*Disparu pendant la Campagne de 1812 en Russie*”.

Zedelgemse conscrits in de militielichting van 1807

Anno 1807 maakten Zedelgem en Loppem deel uit van het 3de Brugse

militiekanton, terwijl Aartrijke deel uitmaakte van het 2de Torhoutse militiekanton. Alle jongemannen geboren in 1787 werden opgeroepen om op de lijst van de *conscrits* van de militielichting 1807 opgenomen te worden. Waar zij zich dienden aan te bieden om op deze lijst

1787: geboorte- plaats	1807: woonplaats		
	Aartrijke	Loppem	Zedelgem
Aartrijke	19	0	0
Loppem	1	5	1
Oostkamp	0	0	2
Torhout	1	0	0
Zarren	1	0	0
Zedelgem	1	1	14
onbekend	0	0	1
<i>totaal</i>	23	6	18

opgenomen te worden, werd bepaald door hun woonplaats anno 1807.

In 1807 woonde het merendeel van de *conscrits* nog steeds in de parochie waar ze 20 jaar voordien geboren werden. De anderen werden in een naburige parochie geboren. Zedelgem leverde 18 *conscrits* aan het *dépôt*, Loppem 6 en Aartrijke 23.

beroep	Aartrijke	Loppem	Zedelgem
arbeider	0	0	1
dagloner	10	4	9
dienstbode	0	1	3
herder	1	0	0
hoefsmid	0	1	1
kleermaker	0	0	1
landbouwer	5	0	0
metser	1	0	0
molenaar	0	0	1
schoenmaker	1	0	1
wever	4	0	1
zager	1	0	0
<i>totaal</i>	23	6	18

Bijna de helft van de *conscrits* anno 1807 was dagloner (23 op 47). Onder de *conscrits* waren de dagloners dus de belangrijkste beroepsgroep, en dit op de drie parochies.

Daarna kwamen de landbouwers (5, allen te Aartrijke) en de wevers (5 waarvan 4 te Aartrijke en 1 te Zedelgem), de dienstboden (4 waarvan 3 te Zedelgem en 1 te Loppem), 2 hoefsmeden (Loppem en Zedelgem) en 2 schoenmakers (Aartrijke en Zedelgem). Alle andere beroepen kwamen slechts één keer voor.

Dit betekent echter niet dat allen soldaat werden. Er waren een reeks gronden om vrijstelling van legerdienst te bekomen: “*gehuwden, kreupelen, broers van nog levende of overleden militairen, de oudste zonen van weduwen, enzovoort*”.¹⁷ Soms werden deze vrijstellingsgronden ook gehanteerd om de dienstplicht te ontlopen. Daarop werd streng toegezien. Indien bijv. de *conscrit* geen bewijs kon voorleggen dat effectief een broer van hem legerdienst vervulde, dan bekwam hij geen vrijstelling. Idem voor wat de ingeroepen medische vrijstellingsgronden betrof (astma, stijve nek, scheurbuik, tbc, zwakke gezondheid, zwak zicht): veelal diende er toch legerdienst te worden vervuld. Bij degenen die geen vrijstelling konden bekomen was er ook weinig animo te vinden. Ze deserteerden nog voor ze bij hun eenheid aankwamen en werden als *réfractaire* veroordeeld. Uiteindelijk dienden 17 *conscrits* ook effectief legerdienst te vervullen: 9 Zedelgemnaars, 3 Loppemnaars en 5 Aartrijkenaars. Daarnaast nam nog één Aartrijkenaar vrijwillig dienst als plaatsvervanger. In welke eenheden kwamen deze dienstplichtigen terecht?

- 18e Régiment d’Infanterie de Ligne¹⁸ (1) (Bolle)
- 45e Régiment d’Infanterie de Ligne¹⁹ (3) (Verplancke, Haezaert, Werbrouck)
- 85e Régiment d’Infanterie de Ligne²⁰ (1) (Teetaert)
- 122e Régiment d’Infanterie de Ligne²¹ (1) (Vertriest)
- 10e Régiment d’Infanterie Légère²² (1) (Van Dycke)
- 15e Régiment d’Infanterie Légère²³ (1) (Balenberghe)
- 18e Régiment de Dragons²⁴ (2) (De Scheemaeker & Dhaenekindt)

- 3e Régiment de Cuirassiers²⁵ (1) (Verduyn)
- 7e Régiment d’Artillerie à Pied (1) (Schaesens)
- 15e Bataillon Bis du Train d’Artillerie (1) (De Klerck)
- Garde Impériale (1) (Brusseel)
- Lanciers de la Garde (1) (Buffel)
- 52e Cohorte de la Garde Nationale²⁶ (1) (Bonte)
- Dépôt des Réfractaires (Rijsel) (2) (Meulemeester, Storme)

Voornameijk, nl. 6, in de linieregimenten, als kanonnenvoer dus. Daarnaast 2 bij de lichte infanterie en 2 dragonders. Hierna volgt een individuele bespreking van deze 47 *conscrits* van de militielichting 1807.

Zedelgem

- Philippe Meulemeester²⁷. Philippus Meulemeester °Zedelgem 2 sept. 1787 fs Jacobus Meulemeester & Joanna Meulemeester. Beroep 1807: “*tisserand*” (wever). Vrijstelling: te klein.
- Joseph Deleije²⁸. Josephus De Leije: °Oostkamp 23 mei 1787 fs Joanna De Leije. Beroep 1807: “*domestique*” (dienstbode). Geschikt. Veroordeling als *réfractaire*. Overgebracht naar het *dépôt* voor dienstweigeraars te Rijsel.
- Jean Baillieu²⁹. Joannes Balliuw: °Zedelgem 15 jan. 1787 fs Ignatius Balliuw & Anna Verheye. Beroep 1807: “*domestique*” (dienstbode). Vrijstelling: te klein.
- François Verplancke³⁰. Franciscus Verplancke: °Oostkamp 23 okt. 1787 fs Josephus Verplancke³¹ & Isabella Caillieuw. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vroeg vrijstelling met als reden dat zijn broer reeds legerdienst vervulde, maar kon daar geen bewijs van voorleggen: “*dit qu’il a un frère à l’armée, ce dont il ne justifie pas*”. Opgeroepen om op 14 jan. 1807 te vertrekken naar zijn eenheid. Deserteerde reeds twee dagen later: “*D^{enté} de la caserne de Bruges dans la nuit du 16 jan^r 1807*”. Twee weken later keerde hij vrijwillig terug.

- Inlijving op 30 jan. 1807 bij 45ste linieregiment: “*Rentré volontairement et incorporé au 45e le 30 janvier 1807. Incorporé le 30 janvier 1807 au 45e de ligne*”.³² Hij was er “*fusilier*” in het 3de bataljon 8ste compagnie. Hij was 1,60 m lang. Overleden in het “*hôpital militaire*” te Luik³³ op 17 feb. 1808 aan de gevolgen van koorts.
- Bernard Teetaert³⁴. Bernardus Teetaert: °Zedelgem 18 jan. 1787 fs Petrus Teetaert & Isabella Meulemeester. Beroep 1807: “*ouvrier*” (arbeider). Veroordeling op 29 jan. 1807 als *réfractaire*. Bood zich alsnog vrijwillig aan voor legerdienst. Inlijving op 28 april 1807 bij het *85e Régiment d’Infanterie de ligne*. Hij was er “*fusilier*” in het 3de bataljon 6de compagnie. Hij was 1,61 m lang. Desertie op 19 sept. 1807, doch hiervoor vrijspraak op 24 okt. 1807: “*absous³⁵ par jugement le 24 octobre 1807*”.³⁶ Ambtshalve schrapping uit het regimentstamboek vanaf juli 1808 (reden: *décret impérial* van 7 juli 1808).³⁷
- Jean Bruysseel³⁸. Joannes Brusseeel: °Zedelgem 5 mei 1787 fs Petrus Franciscus Brusseeel & Clementia Van Moerkercke. Beroep 1807: “*maréchal*” (hoefsmid)³⁹. Inlijving op 31 jan. 1807 bij de *Garde Impériale*.
- Charles Devos⁴⁰. Carolus De Vos: °Zedelgem 26 aug. 1787 fs Franciscus De Vos & Petronilla Pattyn. Beroep 1807: “*meunier*” (molenaar). Vrijstelling: te klein.
- Corneille Schaessens⁴¹. Cornelius Schaesens: °Zedelgem 8 jan. 1787 fs Mauritius Schaesens & Maria Kesteloot. Beroep 1807: “*domestique*” (dienstbode). Inlijving bij het *7e Régiment d’artillerie à pied*.
- Benoit Benoit⁴². Benedictus Benoit: °Zedelgem 17 maart 1787 fs Ludovicus Benoit & Desideria Copman. Beroep 1807: “*cordonnier*” (schoenmaker). Tijdelijke vrijstelling: oudste wees van drie.
- Charles Van Dycke⁴³. Carolus Van Dycke: °Zedelgem 8 dec. 1787 fs Petrus Van Dycke & Joanna Willems. Beroep 1807: “*journa-*

- lier*” (dagloner). Inlijving op 29 nov. 1808 bij het *10e Régiment d’Infanterie Légère*.
- Pierre Bolle⁴⁴. Petrus Bolle: °Zedelgem 11 maart 1787 fs Petrus Jacobus Bolle & Joanna Ramant. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Inlijving op 5 dec. 1808 bij het *18e Régiment d’Infanterie de Ligne*⁴⁵. Hij was er “*fusilier*” in het 4de bataljon 2de compagnie. Hij was 1,57 m lang. Op 15 feb. 1811 was hij ingedeeld bij de 4de compagnie van het 3de bataljon. Hij werd gevangengenomen op 6 nov. 1812⁴⁶: “*prisonnier le 6bre 1812*”.⁴⁷
- Jean Vertriest⁴⁸. Joannes Vertriest: °Zedelgem 11 jan. 1787 fs Petrus Vertriest & Joanna Theresia Van de Walle. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Inlijving op 4 nov. 1809 bij het *122e Régiment d’Infanterie de Ligne*.⁴⁹ Hij was 1,69 m lang. Op 7 juli 1814 uit het regimentstamboek geschrappt omwille van een lange hospitalisatie: “*Rayé pour longue absence le 7 juillet 1814, étant à l’hôpital*”.⁵⁰
- Charles Demeulemeester⁵¹. Carolus Meulemeester: °Zedelgem 20 mei 1787 fs Petrus Meulemeester & Isabella Cools. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vrijstelling: te klein.
- Louis Sabbe⁵². Ludovicus Sabbe: °Zedelgem 28 okt. 1787 fs Petrus Sabbe & Barbara Jonckheere. Beroep 1807: “*tailleur*” (kleermaker). Vrijstelling: handicap linkerbeen.
- Charles Bonte⁵³. Carolus Bonte: °Loppem 20 okt. 1787 fs Marcus Bonte & Perpetua Victoria Tavernier. Hij werd echter de volgende dag gedoopt te Zedelgem. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Inlijving op 17 april 1812 bij de *52^e Cohorte de la Garde Nationale*.
- Corneille Vande Wynckele⁵⁴. Cornelius Van de Wynckel: °Zedelgem 17 mei 1787 fs Cornelius Van de Wynckel (vader Cornelius hanteert echter de spelling “*Vande Wijnckel*”) & Anna Seye. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vrijstelling.
- Jean Baudt⁵⁵. Joannes Bout: °Zedelgem 20 mei 1787 fs Petrus Bout &

- Maria Anna Van Acker. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Tijdelijke vrijstelling: enig kind van een weduwe.
- Hubert De Keijser⁵⁶. Hubertus De Keijser: °Zedelgem 1 juli 1787 fs Josephus De Keijser & Regina Verplancke⁵⁷. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Geschikt.

Loppem

- Louis Scheemaeker⁵⁸. Ludovicus De Scheemaeker: °Loppem 6 sept. 1787 fs Joannes De Scheemaeker & Joanna Petronella Brandt. Beroep 1807: “*domestique*” (dienstbode). Inlijving op 12 feb. 1807 bij het *18e Régiment de Dragons*.
- Charles Dhaenekindt⁵⁹. Carolus D’hannekint: °Loppem 2 aug. 1787 fs Joannes D’hannekint & Petronilla Blondeel. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Veroordeling op 25 maart 1807 als *réfractaire* wegens desertie op 1 feb. 1807 op weg naar zijn eenheid. Inlijving op 1 aug. 1807 bij het *18e Régiment de Dragons*.⁶⁰
- Bernard Verduyn⁶¹. Bernardus Verduyn: °Zedelgem 17 feb. 1787 fs Petrus Verduyn & Maria Anna De Knock. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Veroordeling op 18 feb. 1807 als *réfractaire* omwille van desertie uit de kazerne te Brugge in de nacht van 16 jan. 1807. Inlijving op 15 sept. 1807 bij het *3e Régiment de Cuirassiers*.⁶²
- Laurent Godderis⁶³. Laurentius Godderis: °Loppem 8 april 1787 fs Philippus Jacobus Godderis & Anna Van Isacker. Beroep 1807: “*maréchal*” (hoefsmid). Vrijstelling.
- Jean D’haenekindt⁶⁴. Joannes D’haenekint: °Loppem 19 nov. 1787 fs Jacobus D’haenekint & Barbara Theresia De Ruwe. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner).
- Pierre De Wulf⁶⁵. Petrus Jacobus De Wulf: °Loppem 8 jan. 1787 fs Joannes De Wulf & Rosa Simoens. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner).

Aartrijke

- Jean Vermeulen⁶⁶. Joannes Vermeulen: °Torhout 23 nov. 1787 fs Petrus Vermeulen & Isabella Ridde. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vrijstelling: te klein.
- Pierre Storme⁶⁷. Petrus Storme: °Aartrijke 1 juni 1787 fs Philippus Storme & Isabella Storme. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Veroordeling op 14 sept. 1807 als *réfractaire* wegens desertie op weg naar zijn eenheid. Overgebracht naar het *dépôt* van Rijsel.
- Henri Joseph De Clerck⁶⁸. Henricus Josephus De Klerck: °Aartrijke 30 juli 1787 fs Joannes Jacobus De Klerck & Cæcilia Victoria Tanghe. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Veroordeling op 29 jan. 1807 als *réfractaire*. Inlijving op 17 mei 1807 bij het *15e Bataillon Bis du Train d’Artillerie*.
- Louis Roose⁶⁹. Ludovicus Roose: °Aartrijke 30 nov. 1787 fs Carolus Ludovicus Roose & Maria Theresia De Baillie. Beroep 1807: “*maçon*” (metselaar). Vrijstelling: “*hernie inguinale*” (liesbreuk).
- Jacques Jos. De Wulf⁷⁰. Jacobus Josephus De Wulf: °Zarren 24 sept. 1787 fs Joannes Baptista De Wulf & Maria Theresia De Seck. Beroep 1807: “*cultivateur*” (landbouwer). Vrijstelling.
- Joseph Haesaert⁷¹. Josephus Haezaert: °Aartrijke 30 dec. 1787 fs Daniel Haezaert (vader Daniel hanteert echter de spelling “*Haesaert*”) & Joanna Buffel. Beroep 1807: “*cultivateur*” (landbouwer). Veroordeling op 13 feb. 1807 als *réfractaire* wegens desertie uit de kazerne te Brugge op 16 jan. 1807. Inlijving op 20 sept. 1807 bij het *45e Régiment d’Infanterie de Ligne*. Hij was er “*fusilier*” bij het 3de bataljon 1ste compagnie. Hij was 1,66 m lang. Een nieuwe desertie op 7 okt. 1807 leverde hem 5 jaar dwangarbeid op: “*à 5 ans de travaux publics*”^{72, 73}.

- Pierre Mulle⁷⁴. Petrus Muelle: °Aartrijke 24 feb. 1787 fs Joannes Muelle & Joanna Verleye. Beroep 1807: “*tisserand*” (wever). Geschikt. Veroordeling op 15 april 1807 als *réfractaire*.
- Michel Bogaert⁷⁵. Michael Bogaert: °Aartrijke 25 juli 1787 fs Petrus Bogaert & Eugenia Maes. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vrijstelling: “*faible constitution*” (zwak gestel).
- Louis Bernard Werbrouck⁷⁶. Ludovicus Bernardus Werbrouck: °Aartrijke 31 aug. 1787 fs Franciscus Antonius Joannes Werbrouck & Isabella Clara Francisca Huyssuene. Beroep 1807: “*cultivateur*” (landbouwer). Wegens ziekte kon hij zich niet aanbieden toen de kantonale militielijsten opgesteld werden en werd er vertegenwoordigd door zijn vader. Inlijving op 1 mei 1807 bij het 45e *Régiment d’Infanterie de Ligne*. Hij was er “*fusilier*” bij het 3de bataljon 6de compagnie. Muteerde later naar het 2de bataljon 1ste compagnie. Hij was 1,65 m lang. Overleden in het militair hospitaal van Frankfurt a/Main op 2 sept. 1808 ten gevolge van koorts: “*par suite de fièvre*”.⁷⁷
- Pierre Jean Vercaere⁷⁸. Petrus Joannes Vercarre: °Aartrijke 22 sept. 1787 fs Joannes Vercarre & Anna Maria Keirsebilck. Beroep 1807: “*cordonnier*” (schoenmaker). Vrijstelling.
- François Buffel⁷⁹. Franciscus Buffel: °Aartrijke 25 nov. 1787 fs Petrus Buffel & Isabella Schaesens. Beroep 1807: “*cultivateur*” (landbouwer). Geschikt. Inlijving op 8 sept. 1808 bij de *Lanciers de la Garde*.
- Henri Pollefeijt⁸⁰. Hendricus Pollefeijt: °Aartrijke 21 mei 1787 fs Joannes Pollefeijt & Isabella Willaert. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Tijdelijke vrijstelling: een broer als soldaat.
- Charles Verleye⁸¹. Carolus Verleije: °Aartrijke 5 mei 1787 fs Camillus Verleije & Anna Stevens. Beroep 1807: “*tisserand*” (wever). Tijdelijke vrijstelling: oudste zoon van een weduwe.
- Joseph Doom⁸². Josephus Doom: °Aartrijke 25 aug. 1787 fs Petrus Jacobus Doom & Maria Theresia Vogelaere. Beroep 1807: “*tisse-*

- rand*” (wever). Vrijgesteld: oogproblematiek.
- Joseph Bonte⁸³. Josephus Bonte: °Aartrijke 7 april 1787 fs Bonifacius Bonte & Anna Vogelaere. Beroep 1807: “*scieur de bois*” (zager). Tijdelijke vrijstelling: een broer als soldaat.
 - Jean Carnay⁸⁴. Joannes Carnay: °Aartrijke 15 okt. 1787 fs Philippus Jacobus Carnay (vader Philippus hanteert echter de spelling “*Carnaey*”) & Anna Vermeulen. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Vrijstelling: handicap linkerpink.
 - Joseph Knockaert⁸⁵. Josephus Knockaert: °Aartrijke 2 maart 1787 fs Sebastianus Knockaert & Antonia Pleisier. Beroep 1807: “*tisserand*” (wever). Teneinde geen legerdienst te moeten vervullen, argumenteerde hij dat zijn broer reeds legerdienst vervulde, maar kon daar geen bewijs van voorleggen: “*comme ayant un frère à l’armée, dont il ne justifie pas*”.
 - Charles Verhaeghe⁸⁶. Carolus Verhaege: °Aartrijke 13 okt. 1787 fs Ferdinandus Verhaege & Angela Spijns. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Geschikt.
 - Charles Hollevoet⁸⁷. Carolus Hollevoet: °Aartrijke 13 mei 1787 fs Joannes Hollevoet & Catharina Verhelst. Beroep 1807: “*berger*” (herder). Vrijstelling: handicap voeten.
 - Jean Pycke⁸⁸. Joannes Pyke: °Aartrijke 21 feb. 1787 fs Joannes Jacobus Pyke & Isabella Verplancke⁸⁹. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner).
 - Benoit Strubbe⁹⁰. Benedictus Strubbe: °Loppem 24 maart 1787 fs Philippus Jacobus Strubbe & Petronilla De Smet. Beroep 1807: “*journa-lier*” (dagloner).
 - François Balenberghe⁹¹. Franciscus Balenberghe: °Zedelgem 19 nov. 1787 fs Jacobus Balenberge & Joanna Mule. Beroep 1807: “*journalier*” (dagloner). Op 28 jan. 1810 vertrok hij als plaatsvervanger voor

Torhoutenaar Dominique Degheldere naar het *15e Régiment d'Infanterie Légère*, dat hij op 19 feb. 1810 vervoegde.⁹²

– Jean Lievens⁹³. Joannes Lievens: °Aartrijke 29 okt. 1787 fs Petrus Jacobus Lievens & Anna Maria Jonckheere. Beroep 1807: “cultivateur” (landbouwer).

Régiment d'Ouvriers de la Marine

Deze eenheid is een weinig bekende eenheid, opgericht ten tijde van de Franse revolutie. Zij werd voor het eerst opgericht in 1784 als onderdeel van het artilleriekorps van de Colonies. Later werd deze eenheid herhaaldelijk herschikt. Het besluit van 23 ventôse XI (14 maart 1803) beval de oproeping van 2.000 *conscrips*, vnl. timmerlieden, voor tewerkstelling in de arsenalen van de Franse marine. Het decreet van 15 mei 1808 bezorgde hen als naam: *compagnies d'ouvriers militaires de la marine*. Iedere compagnie telde 209 man en was opgedeeld in 2 divisies, elke divisie in 2 secties en elke sectie in 2 *escouades*. De compagnieën werden toegewezen aan de havens met scheepswerven, nl. Boulogne-sur-Mer, Antwerpen, Brest, Lorient, Rochefort en Toulon.⁹⁴

Hetzelfde decreet van 15 mei 1808 legde het uniform vast: van donkerblauw linnen, gevoerd in dezelfde kleur; revers, manchetten en kraag in zwart fluweel met rode biezen; jas en broek in blauw linnen; gele koperen knopen met anker en de tekst “*ouvriers militaires de la marine*”; halve zwarte beenkappen; zwarte sjako versierd met rode rand en gouden messing plaat met een

anker en de tekst “*ouvriers militaires de la marine*”. Als bewapening beschikte men over een geweer met een zakje aan een witte lederen band. In 1810 bevond de staf van het regiment zich te Antwerpen. Datzelfde jaar werden de achttien compagnieën herleid tot twaalf.

Régiment de Walcheren⁹⁵

Teneinde dienstweigeringen en deserties tegen te gaan, besloot de Franse overheid tot de oprichting van strafregimenten. Specifiek voor de noordelijke departementen werd hiertoe bij decreet van 24 januari 1811 het *Régiment de Walcheren* opgericht. Terzeldertijd werd met hetzelfde doel, zij het voor een andere regio, ook het *Régiment de l'Île de Ré* opgericht.⁹⁶

Het uniform van de strafregimenten was hetzelfde uniform als van de linieregimenten, maar zonder de daarbij horende versierselen. Ook de bewapening was identiek: een geweer, maar zonder bajonet. Het haar van de *conscripts* van de strafregimenten werd zeer zeer kort gehouden.

Het *Régiment de Walcheren* was, zoals de naam het al zegt, in garnizoen op het Zeeuwse eiland Walcheren. Met het oog op de Russische campagne werd het regiment vanaf 1 januari 1812 omgevormd tot het *131e Régiment d'infanterie de ligne*, bestaande uit 2 bataljons van elk 6 fuselierscompagnieën. Op 3 maart 1811 werd kolonel Henry Maury⁹⁷ bevelhebber van het regiment.

Ondertussen was de regimentswerking al opgestart. Op 27 februari 1811 kwam immers de eerste *réfractaire* 1806 toe: Pierre Joseph Laforette⁹⁸ uit het departement Jemappes⁹⁹ kreeg stamnummer 1 toegekend en werd *fusilier* bij de 2de compagnie van het 1ste bataljon.¹⁰⁰ Op 3 april 1811 werd hij tamboer. Hij overleed op 10 november 1811 in het hospitaal van Middelburg¹⁰¹ aan de gevolgen van “*diarrhée*

cronique”.

Op 15 maart 1811 ontving het regiment 414 nieuwe *conscrits*, nl. de stamnummers 859 t/m 1272. De eerste die die dag opgetekend werd in het register is Henry Laermans (stamnummer 859) en de laatste van die dag was Jean Baptiste Lesage (stamnummer 1272).

Onder de inschrijvingen van 15 maart 1811 vinden we 10 *conscrits* terug, 5 die geboren werden te Zedelgem en 5 te Ruddervoorde.

Vier maanden later waren 150 *réfractaires* van het regiment reeds voldoende inzetbaar om dienst te doen in een regulier regiment, i.c. het *48e Régiment d’Infanterie de Ligne*.¹⁰² Onder hen vinden we 2 *conscrits* terug die in Zedelgem geboren werden, nl. Bernardus Hast en Josephus Verplancke.

Uiteindelijk zou ook het *131e Régiment d’Infanterie de Ligne* deelnemen aan de veldtocht naar Rusland. Het regiment maakte deel uit van het 11de legerkorps, een reservekorps bestaande uit eenheden afkomstig uit de *dépôts* en de reserve.

48e Régiment d’Infanterie de Ligne

Het *48e Régiment d’Infanterie de Ligne* gaat terug op een regiment dat ten tijde van koning Henri IV in 1610 opgericht werd door de graaf van Beaumont. Ten tijde van Louis XVI kreeg het de naam *Régiment d’Artois*. Bij de legerhervorming van 1791 bekwam het zijn nummer, verwijzend naar de rangorde.¹⁰³

Korpschef in die tijd was kolonel Joseph Groisne.¹⁰⁴ Bij zijn bevordering tot kolonel in 1809 werd hij overgeplaatst naar het 48ste linieregiment. Hij nam samen met de 2de infanteriedivisie van generaal Friant deel aan

de slag bij Borodino op 7 september 1812 en werd een maand later bevorderd tot brigadegeneraal.¹⁰⁵ Hij raakte gewond bij de slag aan de Berezina (26 t/m 29 november 1812). Een maand later bezweek hij aan zijn verwondingen. Hij werd als korpschef opgevolgd door kolonel Jean-Jacques Germain Pelet-Clozeau.¹⁰⁶

Van januari t/m augustus 1811 bevond het regiment zich in de omgeving van Friedland.¹⁰⁷ In december 1811 is het in kamp rond Rostock.¹⁰⁸ Van 1 t/m 15 maart 1812 werd het 1ste legerkorps, waartoe ook het 48ste linieregiment behoorde, geconcentreerd rond Stettin¹⁰⁹ en Cüstrin¹¹⁰ aan de Oder. Op 18 juni 1812 nam het regiment deel aan de troepenshow voor de keizer te Gumbinnen.¹¹¹

Het 48e *Régiment d'Infanterie de Ligne* behoorde tijdens de Russische veldtocht tot de brigade onder leiding van generaal Dufour.¹¹² Bij aanvang van de veldtocht telde het regiment 97 officieren en 3.476 manschappen.

Deze brigade was samen met het 15de regiment lichte infanterie en het 33ste linieregiment een onderdeel van de 2e *division* (onder leiding van generaal Louis Friant¹¹³) van het 1er *corps de la Grande Armée*¹¹⁴ (onder leiding van maarschalk Louis Nicolas Davout¹¹⁵).

Het leger overschreed de Memel op 23 en 24 juni 1812. De drie colonnes van het 1ste legerkorps staken de rivier over in de namiddag van 24 juni 1812; de oversteek gebeurde via drie pontonbruggen. Aanvankelijk boden de Russische troepen geen weerstand: Vilnius (Wilna)¹¹⁶ werd bezet op 28 juni, Vitebsk¹¹⁷ een maand later op 28 juli 1812. De Franse legerdivisies hergroepeerden op 14 augustus 1812 te Krasnoi.¹¹⁸

De 2^e *division d'infanterie* van generaal Friant nam op 17 augustus 1812

deel aan de inname van Smolensk Het 48ste linieregiment speelde een belangrijke rol in de inname van de stad en werd geconfronteerd met enkele gewonden. Op 7 september 1812 veroverde deze divisie tijdens de slag bij Borodino het dorp Seminskoë¹¹⁹ en vernietigde een Russische colonne. Na de slag waren bij het 48ste linieregiment 900 soldaten buiten strijd, 9 officieren sneuvelden en 6 raakten gewond.

Het 48ste linieregiment was één van de eerste regimenten die het verlaten Moskou binnenvielen op 14 september 1812. Bij de terugtocht uit Moskou vormde het 1ste legerkorps, onder bevel van Davout, ondersteund door een cavaleriedivisie van Murat¹²⁰, de achterhoede. Aanvankelijk ging de terugtocht nog redelijk: 's nachts vroom het licht maar overdag was het nog +6 à 10 °C. Het 48ste linieregiment telde bij aankomst te Smolensk¹²¹ op 14 november 1812 tijdens de terugtocht nog 900 man van de meer dan 3.500 toen de Memel overschreden werd... Tijdens de slag bij Krasnoi, een reeks schermutselingen tussen het Franse en het Russische leger, van 15 t/m 18 november 1812, bereikte het 1ste legerkorps op 17 november de stad vanuit het noorden, achtervolgd door kozakkenbendes, terwijl de Russische artillerie de beschietingen verder zette met veel slachtoffers bij het 1ste legerkorps als resultaat. Dankzij het inzetten van zowel de *Jeune Garde* als grenadiers van de *Vieille Garde* kon het 1ste legerkorps ternauwernood ontzet worden.¹²² Het grootste deel van het voorraadkonvooi van het 1ste legerkorps was verloren gegaan, maar een groot aantal infanteristen was gered en vond zijn officieren terug in Krasnoi. Dezelfde avond nog brak het 1ste legerkorps zijn bivak op in Krasnoi en spoedde zich verder westwaarts de keizer, die eerder die dag al vertrokken was, achterna. Het 48ste linieregiment werd die dag nog verder gereduceerd tot 100 man... Het 1ste legerkorps vormde opnieuw de achterhoede van het terugtrekkende Franse leger aan de Berezina.

Als fuselier van het 48ste linieregiment behoorden zowel Bernardus Hast als Josephus Verplancke ook tot het 1ste legerkorps. Na de oorlog blijkt dat beiden vermist zijn na de veldtocht in Rusland. Er blijven derhalve nog heel wat vraagtekens hangen nopens het uiteindelijke lot van beide Zedelgemnaren. Maar, als er van de meer dan 3.500 soldaten die op 24 juni 1812 de Memel overschreden, op 17 november nog slechts 100 man restten, hoeft het ons niet te verwonderen dat de overlevingskansen van beide Zedelgemnaars bedroevend gering waren ...

De Russische veldtocht¹²³

Op 25 juli 1807 werd de vrede van Tilsit gesloten tussen Frankrijk, Pruisen en Rusland. Een van de vredesvoorwaarden was het continentale stelsel, een tegen de Britten gerichte handelsoorlog. Dit had voornamelijk negatieve gevolgen voor de Russische economie. Napoleon was niet bereid zich hierin soepeler op te stellen, wat de Russische tsaar Alexander I ertoe aanzette om het contact met de Britten opnieuw te herstellen en vanaf 1811 de handel met Groot-Brittannië te hervatten. Dit zorgde voor het nodige Franse protest, waarna Napoleon op 22 juni 1812 de oorlog verklaarde aan Rusland.

De Russische veldtocht werd vanaf 1811 geruisloos voorbereid. Niets werd aan het toeval overgelaten. Volledige regimenten werden uit Spanje teruggetrokken en marcheerden op naar het oosten.¹²⁴ Grote voorraden proviand, medicijnen, kledij en bouwmaterialen werden aangelegd, waardoor het Franse platteland honger leed. Daarenboven gebeurden er bijkomende oproepingen van militiecontingenten, waardoor ook de boerenknechten het leger dienden te bevolken.

Op 24 juni 1812 trok de *Grande Armée*, bestaande uit 691.500 man, de rivier Memel¹²⁵ over in de richting van Moskou. Napoleon trok de Me-

mel over met de idee “*Avant deux mois, la Russie me demandera la paix*”... Niets bleek echter minder waar: toen de Russen bemerkten hoe groot zijn leger was, trokken ze zich terug. Napoleon ontmoette aanvankelijk dan ook weinig weerstand en trok snel het Russische gebied binnen. Bij hun terugtocht pasten de Russen de tactiek van de verschroeide aarde toe: alle voorraden werden weggehaald en de waterputten werden vergiftigd. Dit alles dwong Napoleon ertoe om het gebied verder in te trekken zonder voldoende voorraden en gepaard gaande met vele schermutselingen. Die zomer was het daarenboven drukkend heet. De langs slechte wegen marcherende legercolonnes joegen wolken fijn stof op. Zowel de manschappen als de paarden hadden te lijden van de hitte en het gebrek aan water.

Op 17 augustus 1812 vond de slag bij Smolensk plaats tussen 175.000 soldaten van de *Grande Armée* en 130.000 Russen. De slag eindigde met een beperkte Franse overwinning (doch veeleer een onbesliste slag): de Russen verloren \pm 11.000 manschappen en dienden de stad Smolensk over te geven in Franse handen (weliswaar nadat ze de stad ondertussen in brand hadden gestoken), terwijl de Fransen \pm 7.000 manschappen verloren. Dit verlies aan mankracht verminderde de slagkracht van de *Grande Armée*: zo ver van huis konden de gesneuvelden immers niet vervangen worden.

Op 7 september 1812 dwong Napoleon de Russen om strijd te leveren in de slag bij Borodino. Deze slag wordt beschouwd als de bloedigste slag uit de veldtocht. Borodino is een dorp 125 km ten westen van Moskou, aan de rivier Moskava. Tegenover 130.000 à 135.000 Fransen stonden 150.000 Russen. De *Grande Armée* behaalde de overwinning aan het einde van de dag, doch verloor 30.000 à 35.000 manschappen, terwijl de Russen er 39.000 à 45.000 verloren. Door de Franse overwinning lag de weg naar Moskou voor hen open, zij het met

opnieuw verminderde slagkracht en met steeds langere aanvoerlijnen tot gevolg.

Na de slag bezette Napoleon Moskou en eiste van de tsaar een vredesverdrag. Op bevel van de stadscommandant van Moskou werd de stad, die grotendeels uit houten huizen bestond, door de eigen bevolking in brand gezet, terwijl de toegang tot de waterbronnen afgesneden werd. Moskou stond reeds in lichterlaaie toen de Franse voorhoede aankwam...

Uiteindelijk werd, na een maand van aarzelen, op 19 oktober 1812 beslist tot de terugtocht uit Moskou naar de zwaar gehavende winterkwartieren Smolensk, Vilnius en Koningsbergen. Te laat echter: korte tijd nadien viel, veel vroeger dan normaal, een uitzonderlijk strenge winter in. Dit wijzigde de tactische terugtocht in één grote ellende voor de terugtrekkende Grande Armée. Naast de extreme kou, de niet aangepaste kledij¹²⁶, de aanvallen van het Russische leger en de speldenprik-aanvallen van de kozakken, dienden ze zonder voorraden terug te keren door een vijandige omgeving waar ook de Russische boeren, die hun hebben en houden verloren hadden tijdens de doortocht richting Moskou, er nu niet voor terugdeinsden om een eenzaam groepje terugtrekkende soldaten neer te schieten...

Napoleon vertrok vanuit Moskou richting zuidwest, richting Kaluga.¹²⁷ Op 24 oktober 1812 werd slag geleverd bij het stadje Maloyaroslavets.¹²⁸ Het stadje wisselde die dag verschillende keren van bezetting. Op het eind van de dag behaalden de Fransen de overwinning, die ze echter niet konden verzilveren: ze werden gedwongen hun terugtocht richting Smolensk uit te voeren i.p.v. via Kaluga. Bij de terugtocht vormde het 1ste legerkorps, onder bevel van Davout, ondersteund door een cavaleriedivisie van Murat, de achterhoede. Aanvankelijk ging de terugtocht nog redelijk: 's nachts

Fig. 2 - En 1812 - Illarion Pryanishnikov¹²⁹, 1874

voor het licht, maar overdag was het nog +6 à 10 °C.

Op 6 en 7 november 1812 viel twee dagen lang een dik pak sneeuw en de temperatuur daalde tot -8 à -10 °C. De temperatuur zakte nog verder tot -18 °C op 10 november. De meeste soldaten wierpen nu hun wapens weg en van ordelijk marcheren was geen sprake meer. Later viel de grote massa uiteen in kleinere groepen van 6 à 10 man die zich nog enkel om het eigen lijfsbehoud en dat van de eigen groep bekommerden. De *Grande Armée* werd geconfronteerd met hongersnood, oververmoeidheid, demoralisatie en een toenemend gebrek aan discipline. Voor de Dnjepr bereikt werd, gingen 30.000 paarden en 500 kanonnen verloren. Verlies van paarden betekende dat de cavalerie soldaten gedwongen werden te voet te gaan als infanteristen en dat kanonnen en wagens achtergelaten moesten worden, waardoor het leger ook zonder artillerie en bevoorradingskonvoien kwam te zitten...

Fig. 3 - Passage de Berezina - Fournier ¹³¹, 1812 - Musée de l'Armée, Paris

Fig. 4 - Berezyna - January Suchodolski ¹³² - National Museum, Poznan (Polen)

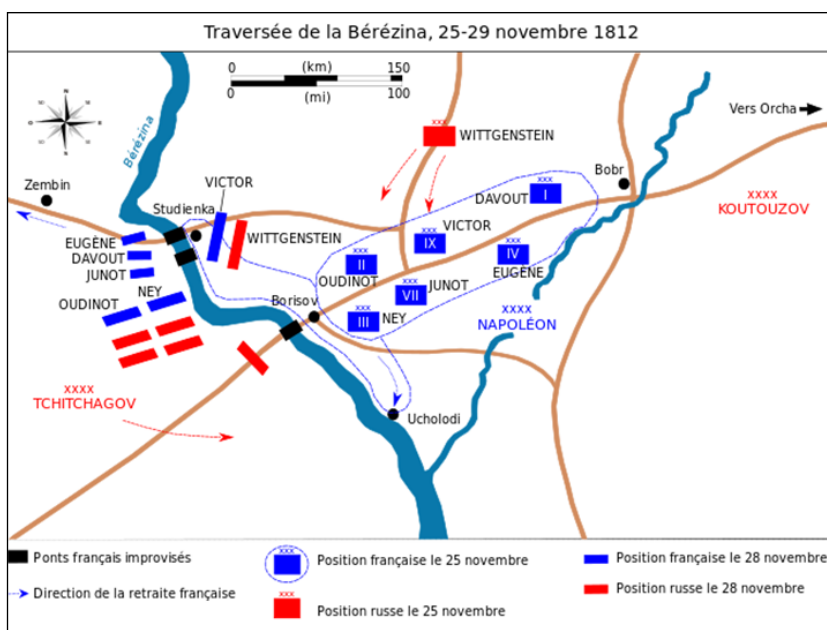

Fig. 5 - Oversteek van de Berezina (fr.wikipedia.org)

De *Grande Armée* passeerde Smolensk van 14 tot 17 november 1812. Van 26 t/m 29 november 1812 vond de slag aan de rivier de Berezina plaats. De vermoeide restanten van de *Grande Armée* wilden ter hoogte van het dorp Studienka de Berezina oversteken. De rivier was op die plaats 20 m breed en \pm 2 m diep, maar bevond zich in een moerassige omgeving zodat een brug aan beide zijden een stuk langer diende te worden gemaakt. Een groep Nederlandse pontonniers¹³⁰ o.l.v. kapitein Benthien¹³¹ bouwde op 26 november 1812 in de loop van de voormiddag een brug van 100 m lang en 4 m breed in het ijskoude water. Stroomopwaarts werd nog een tweede steviger brug gebouwd. De toegang tot de brug werd bewaakt door gendarmes, zodat alleen de meest strijdbare krachten voorrang kregen; achterblijvers, gewonden

en een grote groep burgers bleven achter op de noordoever. Drie dagen later werden de bruggen vernietigd. Als afleidingsmanoeuvre werd stroomafwaarts, ter hoogte van het dorp Borissov¹³³, een derde brug gebouwd. Een Russisch leger onder leiding van admiraal Tchitchagov¹³⁴ wachtte daar op 23 november 1812 het Franse leger op.

Degenen die de oversteek overleefd hadden, strompelden bij een temperatuur van -37,5 °C verder tot zij op 7 december 1812 in het van oorlogsgeweld gespaard gebleven Vilnius aankwamen en van daaruit naar Koningsbergen trokken. De keizer zelf was ondertussen in allerijl naar Frankrijk teruggekeerd...

De getalsterkte van de *Grande Armée* op 24 juni 1812 bedroeg 691.500 man. Tegen het einde van de veldtocht was hun aantal gereduceerd tot ongeveer 20.000 man... Nevenstaand diagram van Charles Minard¹³⁶ geeft bovenaan visueel de evolutie weer van de sterkte van de *Grande Armée* tijdens de volledige Russische veldtocht. Het onderste diagram geeft de temperatuur weer tijdens de terugtocht, zij het in °Ré.¹³⁷

Naast de vele gesneuvelden op de slagvelden, overledenen ingevolge honger en ontberingen, gewonden, deserteurs onderweg,... bleven in Rusland ook krijgsgevangenen achter...¹³⁸

Régiment de Walcheren – epiloog

Bernardus Hast en Josephus Verplancke waren twee van de 150 *réfractaires* die op 19 juli 1811 muteerden van het regiment van Walcheren naar het 48ste linieregiment (stamnummers 8627 t/m 8776). Maar hoe verging het de andere Zedelgemnaars die op 15 maart 1811 in het *Régiment de Walcheren* arriveerden?

Jacques Vermote – stamnummer 1238. Jacobus Vermotte werd geboren te Zedelgem op 23 december 1790 als zoon van Joannes Vermotte, afkomstig van Zedelgem, en Jacoba Allemeesch, afkomstig van Ruddervoorde. Zijn ouders waren gehuwd te Zedelgem op 26 februari 1770, zodat Jacobus één van de jongsten uit het gezin was. Jacobus behoorde tot de militielichting 1810 maar was *réfractaire*. Persoonsbeschrijving: 1,57 m, rond gezicht, rond voorhoofd, grijze ogen, middelmatige neus en mond, verhoogde kin, kastanjebruin haar en wenkbrauwen. Beroep: “*journalier*”. Hij werd ingedeeld als *fusilier* bij de 5de compagnie van het 2de bataljon. Op 1 maart 1811 werd hij tamboer. Jacobus Vermotte overleed op 14 oktober 1811 in het hospitaal van Middelburg aan de gevolgen van “*hydropisie*” (waterzucht of oedeem)^{139, 140} Dit is geen alleenstaand geval: ook Philippus Van Belle uit Ruddervoorde overleed op 16 november 1811 aan dezelfde aandoening in het hospitaal van Middelburg.¹⁴¹

Alexandre Vermaute – stamnummer 1239. Alexander Vermout werd geboren te Zedelgem op 25 juni 1790 als zoon van Petrus Vermout, afkomstig van Waardamme, en Petronilla Caillieuw, afkomstig van Zedelgem. Zijn ouders waren gehuwd te Zedelgem op 21 mei 1776, zodat Alexander één van de jongsten uit het gezin was. Alexander behoorde tot de militielichting 1810

Fig. 8 - Théodore Géricault (1791-1824)
Retour de Russie (lithografie, 1818)
Musée des Beaux-Arts, Rouen

maar was *réfractaire*. Persoonsbeschrijving: 1,58 m, ovaal gezicht, hoog voorhoofd, grijze ogen, puntige neus, middelmatige mond, ronde kin, kastanjebruin haar en wenkbrauwen. Beroep: “*journalier*”. Hij werd ingedeeld als *fusilier* bij de 5de compagnie van het 2de bataljon. Hij deserteerde op 2 mei 1814.¹⁴² Dit is geen alleenstaand feit: ook Petrus Derdeyn deserteerde op Walcheren, zij het al op 20 oktober 1812.¹⁴³ In april 1815 werden opnieuw *conscripts* opgeroepen om het Franse leger herop te bouwen na de terugkeer van Napoleon uit zijn verbanningsoord Elba.¹⁴⁴ Alexander Vermout werd ook opgeroepen voor deze militieloting.¹⁴⁵ Zowel hij als zijn ouders woonden ondertussen te Oostkamp. Bij deze loting trok hij het lot met nr. 4 en werd opnieuw geschikt bevonden voor militaire dienst: “*capable*”.¹⁴⁶ Alexander Vermout huwde te

Fig.7 - Théodore Géricault (1791-1824)
La retraite de Russie (aquarel)

Zedelgem op 13 mei 1822 met Anna Vermotte¹⁴⁷ bij wie hij minstens drie kinderen had: Ludovicus (° 1823), Jan (°1828) en Isabella (°1833). Alexander Vermout overleed te Zedelgem op 4 januari 1845.

Louis Reyngaert – stamnummer 1240.

Ludovicus Ringaert werd geboren te Zedelgem op 30 november 1790 als zoon van Ludovicus Ringaert, afkomstig van Zedelgem, en Maria Anna Spins, afkomstig van Aartrijke. Zijn ouders

waren gehuwd te Zedelgem op 23 juni 1778. Ludovicus behoorde tot de militielichting 1810 maar was *réfractaire*. Op 15 mei 1811 werd hij tamboer. Persoonsbeschrijving: 1,55 m, ovaal gezicht, hoog voorhoofd, grijze ogen, middelmatige neus en mond, pun-tige kin, ros haar en wenkbrauwen. Beroep: “*journalier*”. Hij werd ingedeeld als *fusilier* bij de 5de compagnie van het 2de bataljon. Op 19 juli 1813 wordt hij geschrapt na een lange afwezigheid: “*Rayé pour longue absence le 19 Juillet 1813*”.¹⁴⁸ Onder de *conscripts* die in april 1815 werden opgeroepen, vinden we de naam van Ludovicus niet terug, maar wel deze van zijn broers Charles (°1792, lot 20) en Pierre (°1786, lot 159), maar van Ludovicus geen spoor.¹⁴⁹

Eindnoten

¹ Johan VERPLANCKE, ‘Sur les pas de l’empereur Napoléon. Jacobus Verplancke (1781-1809), soldaat van Napoleon, van Veldegem via Pruisen naar Spanje’, *Zilleghem*, jg. 34 (2013), p. 128-163

² De online consultatie waarvan sprake is mogelijk via www.memoiredeshommes.sga.defense.gouv.fr/fr/arkotheque/inventaires/ead_ir_consult.php?&ref=FRSHD_GR21YC_01_ead&fam=10

³ Met de woorden “*minstens twee*” wordt aangegeven dat ter zake geen doorgedreven onderzoek over alle regimenten heen werd verricht. Er werd enkel vertrokken van die 150 *conscripts* die op 19/07/1811 vanuit Walcheren in het 48ste linieregiment arriveerden en deelnamen aan deze veldtocht.

⁴ Voor wie meer info wil over Napoleon en/of zijn invasie in Rusland kunnen we volgende boeken aanbevelen: Emiel LAMBERTS, *Europeaan tegen wil en dank. In de voorhoede van Napoleons Grande Armée (1805-1813)*, Leuven, Davidsfonds, 2013, 245 p.; Johan OP DE BEECK, *Napoleon*. Dl. 1: *Van strateeg tot keizer*; Dl. 2: *Van keizer tot mythe*, Antwerpen, Manteau, 2014, 493-800 p.; Joost WELTEN en Johan DE WILDE, *Met Napoleon naar Moskou. De ongelooflijke overlevingstocht van Joseph Abbeel*, Leuven, Davidsfonds, 2011, 263 p.

⁵ *Fusilier*: een infanterist met een geweer. Het geweer was een 1777 Charleville musket (vuursteengeweer) van 150 cm lang. Daarbij hoorde een bajonet van 40,6 cm lang, wat de totale lengte op 190,6 cm bracht, wat meestal een behoorlijk stuk langer was dan de lengte van de fuselier zelf. Het musket was slechts nauwkeurig tot op 50 à 100 meter.

⁶ Thomas Verplancke werd geboren te Zedelgem op 15/09/1757 als zoon van Joannes Baptista Verplancke en diens tweede echtgenote Amelbergis De Roo. Hij huwde op 12/05/1778 te Zedelgem met Joanna Caillieuw, bij wie hij zeven kinderen had: Joannes (1781-1783), Joannes (1784-1833), Josephus (1787-1812), Jacobus (1790-1855), Petrus (1793-1865), Carolus (1795-1870) en Francisca (1798-1820). Na het overlijden van zijn eerste echtgenote in 1798 hertrouwde hij later dat jaar met Anna Reynaert. Dit huwelijk werd voltrokken te Oostkamp dat toen kantonhoofdplaats was. In dit tweede huwelijk werden nog vier kinderen geboren: Joanna Theresia (1799-1875), Regine (1800-1881), Francois Jacques (1802-1802) en Barbe (1806-1854). Thomas Verplancke overleed te Ruddervoorde op 24/08/1808.

Verplancke-voorvaderreeks van Thomas Verplancke (°15/09/1757):

Joannes Baptiste Verplancke (1705-1769) x2 Amelbergis De Roo

Jacobus Verplancke (1665-...) x Maria Van Damme

Christianus Verplancke jr. (...-1670) x Antonia Schrijvers

Christianus Verplancke sr. (...-1663) x2 Barbara Coppens

Opgelet! Deze Thomas Verplancke mag niet verward worden met zijn naam- en leeftijdgenoot, tevens verre neef, Thomas Verplancke, die eveneens te Zedelgem geboren werd op 15/11/1757 als zoon van Alexander Jacobus Verplancke en Judoca Callieuw. Deze laatste Thomas Verplancke (°15/11/1757) huwde op 25/05/1784 te Zedelgem met Maria Anna Allemeersch, en na haar overlijden in 1795 hertrouwde hij te Zedelgem op 07/01/1796 met Anna Allemeesch. Thomas Verplancke (°15/11/1757) overleed te Zedelgem op 08/12/1829.

Verplancke-voorvaderreeks van Thomas Verplancke (°15/11/1757):

Alexander Jacobus Verplancke (1731-1810) x Judoca Callieuw

Jacobus Verplancke (± 1705-1758) x Godeliva Cools

Jacobus Verplancke (1668-1728) x1 Marie Van Dycke

Petrus Verplancke (1638-1682) x Joanna Gotelaers

Christianus Verplancke sr. (...-1663) x2 Barbara Coppens

⁷ Joanna Caillieuw werd geboren te Zedelgem op 12/10/1759 als dochter van Joannes Caillieuw en Aldegonde Van Praet. Zij overleed te Zedelgem op 18/04/1798, een tweetal weken na de geboorte van haar zevende kind.

⁸ Jacobus Verplancke werd geboren te Zedelgem op 02/12/1781 als zoon van Jacobus Verplancke en Regina Genoveva Willem. Hij vervulde zijn dienstplicht in het 45e *Régiment d'infanterie de ligne* en sneuvelde te Alcántara op 14/05/1809.

- ⁹ Jacobus Verplancke werd geboren te Zedelgem op 11/11/1753 als zoon van Joannes Baptista Verplancke en diens tweede echtgenote Amelbergis De Roo. Hij huwde op 13/04/1779 te Zedelgem met Regina Genoveva Willem, bij wie hij acht kinderen had: Jacobus (1781-1809), Angela (1784-1847), Emmanuel (1786-1855), Isabella (1788-1855), Petrus (1791-1835), Carolus (1793-1853), Eugenia (1797-1842) en Josephus (1800-1806). Jacobus Verplancke overleed te Zedelgem op 23/12/1808.
- ¹⁰ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (register van de conscrits van de lichting 1807 van het arrondissement Brugge): arrondissement Brugge, kanton Torhout, 2de kanton, nr. 101.
- ¹¹ Ibidem, nr. 3131 (register aanvullende lichting d.d. 05/10/1809)
- ¹² Ibidem.
- ¹³ Ibidem.
- ¹⁴ Cfr. noot 10.
- ¹⁵ Cfr. noot 11.
- ¹⁶ Victoria Allemeisch werd geboren te Ruddervoorde op 25/04/1787 als dochter van Jacobus Allemeisch en Isabella Puype. Zij huwde met Josephus Verplancke in 1810. Op 26/05/1812 beviel zij te Ruddervoorde van een zoon die de naam kreeg van François Verplancke... François overleed echter reeds op 12/06/1812. Victoria Allemeisch overleed te Zedelgem op 20/03/1825. Noch in Zedelgem, noch in Ruddervoorde vond ik haar echter terug in de volkstelling 1814.
- ¹⁷ Emiel LAMBERTS, o.c, p. 29.
- ¹⁸ *18e Régiment d'Infanterie de Ligne*. 1807-1808: onderdeel van het *4e Corps de la Grande Armée*. 1808: in garnizoen in Dantzig. 1809-1810: onderdeel van het *Armée du Rhin* en het *Armée d'Allemagne*. 1811: onderdeel van het *4e Corps de l'Armée d'Allemagne* en het *Corps d'observation de Hollande* met kamp in Utrecht. 1812: onderdeel van het *3e Corps de la Grande Armée* tijdens de veldtocht in Rusland.
- ¹⁹ *45e Régiment d'Infanterie de Ligne*. 1807: onderdeel van het *1er Corps de la Grande Armée*. 1808-1809: onderdeel van het *1er Corps de la Grande Armée*, de legers in Spanje en het *2e Corps de l'Armée du Rhin*.
- ²⁰ *85e Régiment d'Infanterie de Ligne*. XII-XIII: in kamp te Brugge. 1807-1808: onderdeel van het *3e Corps de la Grande Armée*, één bataljon verbleef de ganse periode 1808-1814 te Dantzig.
- ²¹ *122e Régiment d'Infanterie de Ligne*. Regiment opgericht in 1809. 1809-1810: onderdeel van het *Armée d'Espagne* en kamp in Bayonne. 1811-1812: onderdeel van de legers van Spanje en Portugal en het *Corps de Réserve* te Bayonne. 1813: onderdeel van de legers van Portugal en Spanje, het *Corps de Réserve* te Bayonne en het *Corps d'observation* in Beieren. 1814: onderdeel van de *Grande Armée*. Het regiment werd opgedoekt op 12/05/1814 en verdeeld over het 64ste, 66ste en eventueel 8ste li-nieregiment.

- ²² *10e Régiment d'Infanterie Légère*. 1808: onderdeel van het *4e Corps de la Grande Armée* en in garnizoen in Mainz; één bataljon verbleef de ganse periode van 1808-1814 in garnizoen te Mainz. 1809-1810 onderdeel van het *2e Corps de l'Armée d'Allemagne* en het *Armée du Rhin*.
- ²³ *15e Régiment d'Infanterie Légère*. 1810: onderdeel van het *3e Corps de l'Armée d'Allemagne* en het *Armée d'Espagne*. 1811: onderdeel van de legers in Spanje en Portugal en het *Corps d'Observation de l'Elbe*. 1812: onderdeel van het *Corps d'Observation de l'Elbe* en het *1er Corps de la Grande Armée* tijdens de veldtocht in Rusland.
- ²⁴ *18e Régiment de Dragons*. 1807: deelname aan de slagen bij Eylau en Friedland. 1808-1813: ingezet in de Spaanse onafhankelijkheidsoorlog. 1808 beleg en inname van Madrid. 1809: deelname aan de slag bij La Coruna, Porto en Arzobispo. 1812: na een laatste slag bij Las Rosas, deelname aan de veldtocht in Rusland, waar het een aandeel had in de slag bij Borodino. Bevelhebbers in die periode waren de kolonels de Lafitte (1806-1811), Thevenez d'Aoust (1811-1812) en baron Dard (1812-1815).
- ²⁵ *3e Régiment de Cuirassiers*. 1807: deelname aan de slagen bij Eylau en Friedland. 1809: deelname aan de slagen bij Eckmühl, Essling en Wagram. 1812: deelname aan de veldtocht in Rusland, waar het een aandeel had in de slag bij Borodino. Bevelhebbers in die periode waren de kolonels Jean-Louis Richter (1806-1811) en Charles Eugène Lalaing d'Audenarde (1811-1813).
- ²⁶ De *cohortes* van de *Garde Nationale* werden vanaf 1812 in het kader van de veldtocht naar Rusland opgeroepen. De cohortes hadden offensieve doelstellingen: hun taken bestonden uit het bewaken van de grenzen, politietaken en bewakingsopdrachten aan de maritieme depots, arsenalen en versterkte plaatsen. Ze werden gerekruteerd uit de militielichtingen 1807-1812.
- ²⁷ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichte 1807): Brugge 3de kanton, nr. 9.
- ²⁸ Ibidem, nr. 12.
- ²⁹ Ibidem, nr. 13.
- ³⁰ Ibidem, nr. 19.
- ³¹ Verplancke-voorvaderreeks van Franciscus Verplancke:
Josephus Verplancke (1760-1791) x Isabella Caillieuw
Petrus Verplancke (1716-1761) x2 Veronica Moeijaert
Christianus Verplancke (...-1742) x Anna Vermote
- ³² SHD-T, GR-21-YC, 45e régiment d'infanterie de ligne, 1 vendémiaire XIV (23/09/1805) t/m 24/07/1807, stamnummers 3601 t/m 6600, stamnummer 5281 (geconsulteerd via website Mémoire des Hommes van het Franse Ministère de la Défense).

- ³³ Zijn overlijden is terug te vinden in de akten van de burgerlijke stand van Luik. Het betreft de overlijdensakte 306 van 19/02/1808. Volgens deze overlijdensakte is de overledene echter “*Joseph Verplanck*” i.p.v. Franciscus Verplancke...
- ³⁴ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichte 1807): Brugge 3de kanton, nr. 21
- ³⁵ *Absous*: oud-Franse verbuigingsvorm van het werkwoord ‘*absoudre*’; in huidige Franse spelling: ‘*absoud*’.
- ³⁶ We kunnen nog enkel gissen naar de reden van de vrijpraak. Feit is dat het 85ste linieregiment die zomer deelnam aan de slag bij Friedland. Raakte hij er misschien gewond en kon hij pas na meer dan drie maanden zijn eenheid vervoegen?
- ³⁷ SHD-T, GR-21-YC, 85e régiment d’infanterie de ligne, 1 frimaire XIV (22/11/1805) t/m 21/01/1809, stamnummers 3600 t/m 6599, stamnummer 5807.
- ³⁸ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichte 1807): Brugge 3de kanton, nr. 31.
- ³⁹ Het Franse woord ‘*maréchal*’ heeft eigenlijk twee betekenissen. De eerste is de militaire graad ‘*maarschalk*’, maar er kan van deze Zedelgemse *conscrips* moeilijk aangenomen worden dat zij op 20-jarige leeftijd deze graad in het Franse leger al bereikt hadden... De juiste terminologie voor de tweede betekenis is dan ‘*maréchal-ferrant*’, wat ‘*hoefsmid*’ betekent.
- ⁴⁰ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichte 1807): Brugge 3de kanton, nr. 37.
- ⁴¹ *Ibidem*, nr. 54.
- ⁴² *Ibidem*, nr. 70.
- ⁴³ *Ibidem*, nr. 79.
- ⁴⁴ *Ibidem*, nr. 80.
- ⁴⁵ Het 18e Régiment d’Infanterie de Ligne nam tijdens de campagne naar Rusland deel aan volgende veldslagen: Smolensk (17/08/1812), Borodino (07/09/1812) en Krasnoi (15-18/11/1812).
- ⁴⁶ Op basis van het regiment waartoe hij behoorde en de datum van gevangenneming gebeurde dit vermoedelijk tijdens de terugtocht vanuit Moskou: ergens tussen Moskou en Smolensk. Twee collega’s van hem werden op 18/11/1812 gevangengenomen nabij Krasnoi: Jean-Jacques Pieters uit Tielt (stamnummer 6277) en Frederik Desmet uit Wielsbeke (stamnummer 6279).
- ⁴⁷ SHD-T, GR-21-YC, 18e régiment d’infanterie de ligne, 13/01/1807 t/m 27/09/1809, stamnummers 4801 t/m 7800, stamnummer 6276.
- ⁴⁸ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichte 1807): Brugge 3de kanton, nr. 88.
- ⁴⁹ Cfr. noot 11.

- ⁵⁰ SHD-T, GR-21-YC, 122e régiment d'infanterie de ligne, 01/01/1809 t/m 24/08/1810, stamnummers 1 t/m 3000, stamnummer 1802.
- ⁵¹ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichting 1807): Brugge 3de kanton, nr. 91.
- ⁵² Ibidem, nr. 93.
- ⁵³ Ibidem, nr. 94.
- ⁵⁴ Ibidem, nr. 99.
- ⁵⁵ Ibidem, nr. 103.
- ⁵⁶ Ibidem, nr. 110.
- ⁵⁷ Verplancke-voorvaderreeks van Regina Verplancke:
 Regina Verplancke (1759-1739) x Josephus De Keyser
 Carolus Emmanuel Verplancke (1727-1793) x Regina Pattyn
 Jacobus Verplancke (1672-1727) x2 Petronilla Vandewalle
 Philippus Verplancke (1645-1718) x Joanna Tavernier
 Judocus Verplancke (...-1654) x Josyna Dehondt.
- ⁵⁸ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichting 1807): Brugge 3de kanton, nr. 29.
- ⁵⁹ Ibidem, nr. 32.
- ⁶⁰ Carolus D'hannekint keerde nadien terug naar Zedelgem, waar hij op 10/09/1816 huwde met Joanna Baekelant.
- ⁶¹ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichting 1807), Brugge 3de kanton, nr. 35.
- ⁶² Bernardus Verduyn keerde nadien terug naar Loppem. Na zijn huwelijk op 21/07/1818 met Francisca Taveirne verhuisde hij naar Koolkerke (Koolkerke, B.St 1818, akte 31). Hij werd opgenomen "*in het krank zinnig huys*" te Brugge (dit was in ofwel de Balsemboomstraat ofwel de Jacobinessenstraat; de verhuis gebeurde immers in 1834) alwaar hij overleed op 11/03/1834 (Brugge, B.St 1834, akte 303 & Koolkerke, B.St 1834, akte 23). Waren de beleefde ontberingen en wreedheden hem twee decennia later misschien te veel geworden ?
- ⁶³ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichting 1807), Brugge 3de kanton, nr. 75.
- ⁶⁴ Ibidem, nr. 106.
- ⁶⁵ Ibidem, nr. 112.
- ⁶⁶ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichting 1807), Torhout 2de kanton, nr. 9.
- ⁶⁷ Ibidem, nr. 17.
- ⁶⁸ Ibidem, nr. 30.
- ⁶⁹ Ibidem, nr. 34.
- ⁷⁰ Ibidem, nr. 40.
- ⁷¹ Ibidem, nr. 44.

- ⁷² SHD-T, GR-21-YC, 45e régiment d'infanterie de ligne, 24/07/1807 t/m 05/01/1810, stamnummers 6601 t/m 9600, stamnummer 7301.
- ⁷³ Josephus Haezaert keerde nadien terug naar Aartrijke waar hij achtereenvolgens huwde met Isabella De Sender (in 1820) en Anna Maria Van Roose (in 1827).
- ⁷⁴ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichteing 1807), Torhout 2de kanton, nr. 64.
- ⁷⁵ Ibidem, nr. 66.
- ⁷⁶ Ibidem, nr. 72.
- ⁷⁷ SHD-T, GR-21-YC, 45e régiment d'infanterie de ligne, 1 vendémiaire XIV (23/09/1805) t/m 24/07/1807, stamnummers 3601 t/m 6600, stamnummer 5774.
- ⁷⁸ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichteing 1807), Torhout 2de kanton, nr. 74.
- ⁷⁹ Ibidem, nr. 93.
- ⁸⁰ Ibidem, nr. 104.
- ⁸¹ Ibidem, nr. 106.
- ⁸² Ibidem, nr. 115.
- ⁸³ Ibidem, nr. 121.
- ⁸⁴ Ibidem, nr. 140.
- ⁸⁵ Ibidem, nr. 141.
- ⁸⁶ Ibidem, nr. 142.
- ⁸⁷ Ibidem, nr. 143.
- ⁸⁸ Ibidem, nr. 144.
- ⁸⁹ Verplancke-voorvaderreeks van Isabella Clara Verplancke:
 Isabella Clara Verplancke (1757-...) x Joannes Jacobus Pyke
 Jacobus Verplancke (1717-1764) x Amelberga Inghelbrecht
 Petrus Verplancke (1683-...) x Maria Maertens
 Philippus Verplancke (1645-1718) x Joanna Tavernier
 Judocus Verplancke (...-1654) x Josyna Dehondt
- ⁹⁰ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichteing 1807), Torhout 2de kanton, nr. 149.
- ⁹¹ Ibidem, nr. 150.
- ⁹² Cfr. noot 12.
- ⁹³ RAB, Inv. 82, Franse hoofdbesturen, nr. 3113 (lijst van de conscrits van de lichteing 1807), Torhout 2de kanton, nr. 156.
- ⁹⁴ Zie: garde-chauvin.free-h.net/ouvriersdelamari/index.html ; www.1789-1815.com/ouvriers_marine.htm ; lesapn.forumactif.fr/t2333-les-ouvriers-militaires-de-la-marine-de-1808-a-1813
- ⁹⁵ Zie: fr.wikipedia.org/wiki/R%C3%A9giment_de_Walcheren, fr.wikipedia.org/wiki/131e_r%C3%A9giment_d'infanterie en www.ethesis.net/escaut/

escaut_hfst_12.htm

- ⁹⁶ Dit *Régiment de l'Île de Ré* werd begin 1812 omgevormd tot het *132e Régiment d'infanterie de ligne*. Een derde strafregiment was het *Régiment de la Méditerranée* dat omgevormd werd tot het *133e Régiment d'Infanterie de ligne*.
- ⁹⁷ Kolonel Henry Maury (Lagrasse (Aude) 1763 – Leipzig 1813) was sinds 27/08/1808 majoor bij het *48e Régiment d'infanterie de ligne*. Zijn mutatie naar het *Régiment de Walcheren* in 1811 ging gepaard met zijn bevordering tot kolonel. Hij nam deel aan de veldtocht naar Rusland als bevelvoerder van het *131e Régiment d'infanterie de ligne*, dat een onderdeel was van het 11e legerkorps (in feite een reservekorps) onder bevel van maarschalk Pierre Augereau. Maarschalk Pierre Augereau (Paris 1757 – La Houssaye-en-Brie (Seine-et-Marne) 1816) is een voorbeeld van de loopbaanmogelijkheden die ontstonden binnen het Franse leger na de Franse Revolutie. Ervoor was een militaire loopbaan enkel mogelijk voor de adel. Pierre Augereau was geen edelman. Integendeel, zijn vader was eerst dienstbode en later metselaar, terwijl zijn moeder een kleine fruithandel had.
- ⁹⁸ Pierre Joseph Laforette werd geboren te Hennuyères (nu een deelgemeente van 's-Gravenbrakel) op 12/11/1785 als zoon van Jean Thomas Laforette en Marie Josephine Friart, beiden wonende te Hennuyères. Hij was een dienstweigeraar van de lichting 1806.
- ⁹⁹ Jemappes was van 1795 tot 1814 een Frans departement in de Nederlanden, genoemd naar de veldslag bij Jemappes in 1792 tussen het Oostenrijkse en het Franse leger. Het grondgebied kwam grosso modo overeen met dat van de huidige Belgische provincie Henegouwen.
- ¹⁰⁰ SHD/GR-21-YC 895, Registre matricules des sous-officiers et hommes de troupe de l'infanterie de ligne du Régiment de l'Île de Walcheren, 27/02/1811-25/03/1811 (matricules 1-3000), stamnummer 1.
- ¹⁰¹ In de Franse tijd bevond het militair hospitaal van Middelburg zich in het gebouw genaamd de Kloveniersdoelen. Het gebouw met Vlaamse renaissancegevel is gelegen aan de Achter de Houttuinen tegenover de Langeviele. Het gebouw werd in 1607 gebouwd als oefenruimte van de Kloveniers (een schuttersgilde die met de bus schoten). Van 1795 tot 1956 was het gebouw in gebruik als militair hospitaal. Na diverse culturele functies heeft het pand sinds 2013 een horeca- en cultuurfunctie.
- ¹⁰² SHD/GR-21-YC 413, Registre matricules des sous-officiers et hommes de troupe de l'infanterie de ligne du 48e Régiment d'infanterie de ligne, 03/05/1811-24/12/1811 (matricules 7776-9575), stamnummers 8627 t/m 8776.
- ¹⁰³ Zie: fr.wikipedia.org/wiki/48e_r%C3%A9giment_d%27infanterie ; Simon DUNEAU, *48me Régiment de ligne – Second – Historique – 1804-1815*, Parijs, J. Rouff, 1878, te raadplegen op www.ancestramil.fr/infanterie-1789-1815.html, naar

www.ancestramil.fr/uploads/01_doc/terre/infanterie/1789-1815/48_ri_historique_1804-1815.pdf

- ¹⁰⁴ Kolonel Joseph Groisne (Cunhat (Puy-de-Dôme) 1768 – Dantzig 1812). 1809-1812 bevelvoerder van het 48ste linieregiment. Overleden te Dantzig op 29/12/1812 aan de verwondingen die hij een maand eerder opliep bij de slag aan de Berezina (26 t/m 29/11/1812).
- ¹⁰⁵ Zie: fr.wikipedia.org/wiki/Joseph_Groisne
- ¹⁰⁶ Kolonel Jean-Jacques Germain Pelet-Clozeau (Toulouse 1777 – Paris 1858). 1812-1813 bevelvoerder van het 48ste linieregiment.
- ¹⁰⁷ Friedland (huidige benaming: Prawdinsk of Правдинск) ligt een 43 km ten zuidoosten van Kaliningrad (vroegere benaming: Königsberg).
- ¹⁰⁸ Rostock is een havenstad in het noordoosten van Duitsland (in de deelstaat Mecklenburg-Vorpommern) aan de Oostzee. In de middeleeuwen was Rostock lid van de Hanze. De universiteit van Rostock werd in 1419 gesticht.
- ¹⁰⁹ Szczecin (Stettin is de Duitse schrijfwijze) is een stad in het noordwesten van Polen aan weerszijden van de Oder.
- ¹¹⁰ Kostrzyn nad Odrą (Küstrin is de actuele Duitse schrijfwijze en Cüstrin de Duitse schrijfwijze tot 1928) is een stadje in het westen van Polen aan de oever van de Oder.
- ¹¹¹ Goesev (Duits tot 1946: Gumbinnen) is een stad in de Russische enclave Kaliningrad in de buurt van de grens met Litouwen. Tot 1945 was Gumbinnen een plaats in het Duitse Oost-Pruisen.
- ¹¹² Generaal François Marie Dufour (Fruges (Pas-de-Calais) 1769 – Lille (Nord) 1815)
- ¹¹³ Generaal Louis Friant (Morlancourt (Somme) 1758 – Seraincourt (Val-d’Oise) 1829). Zie: fr.wikipedia.org/wiki/Louis_Friant en <http://www.souvenir-davout.com/spip.php?article59>
- ¹¹⁴ Op 15/06/1812 telde het 1er Corps 66.345 man. Na de inname van Moskou nog 21.000 man en op 08/01/1813 nog slechts 3.019 soldaten... Zie: fr.wikipedia.org/wiki/1er_corps_de_la_Grande_Arm%C3%A9e_pendant_la_campagne_de_Russie.
- ¹¹⁵ Maarschalk Louis Nicolas Davout (Annoux 1770 – Paris 1823). Bevelhebber van het 1ste legerkorps tijdens de veldtocht in Rusland. Na de nederlaag van het Franse leger werd hij belast met de verdediging van Hamburg. Bij Napoleons terugkeer na zijn ontsnapping van Elba in 1815 werd hij minister van oorlog. Hij nam als dusdanig niet deel aan de slag bij Waterloo en bleef als enige maarschalk van Napoleon ongeslagen.
- ¹¹⁶ Vilnius (Wilna) is de hoofdstad van Litouwen.
- ¹¹⁷ Vitebsk is een stad in het noordoosten van Wit-Rusland nabij de Russische grens.

- ¹¹⁸ Krasny is een stadje in Rusland, 67 km ten zuidwesten van Smolensk. Tijdens de veldtocht in Rusland was het twee keer het strijdtoneel van een veldslag: een eerste bij de Franse inval in Rusland en een tweede bij de Franse terugtocht.
- ¹¹⁹ Seminskoë zou een dorpje geweest moeten zijn in de omgeving van Borodino.
- ¹²⁰ Joachim Murat (1767-1815) was een zwager van Napoleon Bonaparte, door huwelijk met diens jongste zuster Carolina Bonaparte. Hij startte zijn militaire loopbaan in 1789. In 1804 werd hij maarschalk van Frankrijk, in 1805 *prince de l'Empire*. Hij was koning van Napels: 1808-1815.
- ¹²¹ Smolensk is een stad in het westen van Rusland aan de rivier Dnjepr.
- ¹²² Niettegenstaande de superioriteit in man- en kanonkracht van de Russen, besloot hun bevelhebber om die dag zijn aanvalsplannen op te bergen en zijn troepen buiten het bereik te houden van de musketten en bajonetten van de Garde impériale. Zie: en.wikipedia.org/wiki/Battle_of_Krasnoi
- ¹²³ Zie: nl.wikipedia.org/wiki/Veldtocht_van_Napoleon_naar_Rusland en nl.milpedia.org/wiki/Napoleons_veldtocht_in_Rusland
- ¹²⁴ De Franse legersterkte op het Iberisch schiereiland bereikte haar hoogtepunt in juli 1811 met meer dan 350.000 manschappen. Van dan af noopten de voorbereidingen voor de Russische campagne tot een geleidelijke daling van dit aantal.
- ¹²⁵ Rivier die in 1812 de grens vormde tussen Pruisen en Rusland. De stad Tilsit ligt aan de Memel.
- ¹²⁶ De soldaten hadden geen winterkledij; bij de aanvang van de veldtocht ging men er immers van uit dat deze slechts een tweetal maanden zou duren. Ze dienden zich derhalve te behelpen met kledij die ze onderweg (bijv. Moskou) hadden buitgemaakt...
- ¹²⁷ Kaluga is een stad in Rusland aan de rivier Oka.
- ¹²⁸ Maloyaroslavets is een stad in Rusland op de rechteroever van de rivier Luzha. De stad ligt op 61 km ten noordoosten van Kaluga. De stad had te lijden van de Franse invasie in Rusland toen op 12/10/1812 een veldslag in de nabije omgeving plaatsvond. Ook in de Tweede Wereldoorlog zou deze stad op het oorlogstoneel verschijnen: de stad werd van 18/10/1941 t/m 02/01/1942 bezet door Duitse troepen.
- ¹²⁹ Illarion Mikhailovich Pryanishnikov (1840-1894) was een Russische schilder.
- ¹³⁰ Van de pontonniers zouden uiteindelijk slechts 8 man overleven, waaronder hun kapitein en een sergeant-majoor.
- ¹³¹ Kapitein George Diederich Benthien (Wittingen (Hannover) 1767 – 's Hertogenbosch 1836) diende van 1810 tot 1812 als Nederlands officier in het Franse leger. Als kapitein van de pontonniers nam hij in 1812 deel aan de veldtocht naar Rusland.
- ¹³² Fournier was een ooggetuige van de oversteek van de Berezina. Hij schilderde deze aquarel reeds in 1812.

- ¹³³ January Suchodolski (1797-1875) was een Pools schilder en legerofficier.
- ¹³⁴ Borissov is een Wit-Russische stad aan de oevers van de Berezina, op 72 km ten noordoosten van Minsk.
- ¹³⁵ Pavel Vassilievitch Tchitchagov (St-Petersburg 1767 – Parijs 1849) was een admiraal van de Russische marine. Hij vocht tegen het Franse leger tijdens de veldtocht in Rusland van 1812. Dat Napoleon aan de Berezina kon ontkomen, werd hem bijzonder zwaar aangerekend, waarna hij aan de kant geschoven werd. In 1813 trok hij in ballingschap naar Frankrijk en keerde nooit nog terug naar Rusland. Later werd hij Brits staatsburger, maar woonde afwisselend in Frankrijk en Italië.
- ¹³⁶ Charles Joseph Minard (1781-1870) was een Franse ingenieur die bekend geworden is om de kaart die hij tekende over de evolutie van de getalsterkte van de Grande Armée tijdens de Russische campagne, gerelateerd aan de temperaturevolutie tijdens de terugtocht.
- ¹³⁷ De hier gehanteerde temperatuurschaal is deze in 1731 ontwikkeld door de Franse natuurkundige Réaumur. Hierbij werd het vriespunt van water gesteld op 0 °Ré en het kookpunt van water op 80 °Ré. Omrekeningen van schalen Réaumur naar Celsius zijn eenvoudig, vermits beide schalen hetzelfde nulpunt hebben. Temperaturen in graden Réaumur dien je te vermenigvuldigen met 1,25 om hun equivalent in graden Celsius te bekomen.
- ¹³⁸ In de herfst van 1814 vertrok een konvooi van drie schepen met een 900-tal Franse krijgsgevangenen aan boord vanuit Riga naar Le Havre. Tot 1816 verschenen in Russische dagbladen nog advertenties in het Frans en het Duits die eventuele krijgsgevangenen oproepen om hun repatriëring naar Frankrijk aan te vragen.
Régis BATTY, 'Les prisonniers oubliés de la campagne de Russie', *Revue historique des armées*, 267 (2012), p. 51-59, geraadpleegd op de webpagina rha.revues.org/7453.
- ¹³⁹ 'Hydropisie' of 'waterzucht' is nu beter bekend als 'oedeem'. Het is veeleer een symptoom dan effectief een ziekte. De term werd destijds vnl. gebruikt als belangrijkste oorzaak van een congestief hartfalen. Soms werd dezelfde term ook gebruikt voor verkoudheden die overgingen in longontsteking (zie: fr.wikipedia.org/wiki/Hydropisie). Een andere mogelijkheid is dat de 'hydropisie' veroorzaakt werd door een nierontsteking, nu gekend als 'nephrose'. Hierbij wordt met de urine een grote hoeveelheid albumine uitgescheiden zodat over het ganse lichaam verspreid oedeem ontstaat. De aandoening wordt doorgaans veroorzaakt door een streptokokken infectie van de keel. Een efficiënte behandeling van dergelijke bacteriële infecties bestond begin 19de eeuw echter nog niet. Zie C.M. VAN HOORN, 'De Franse bezetting gezien vanuit een medisch oogpunt', *Zierikzeesche Nieuwsbode*, 3 mei 1990, p. 5. (zie: zoeken.krantenbankzeeland.nl/issue/zni/1990-05-03/edition/0/page/5). Of dit in deze specifieke gevallen uit 1811 ook zo was, is nog moeilijk te achterhalen.

¹⁴⁰ SHD/GR-21-YC 895, Régistre matricules des sous-officiers et hommes de troupe de l'infanterie de ligne du Régiment de l'Île de Walcheren, 27/02/1811-25/03/1811 (matricules 1-3000), stamnummer 1238

¹⁴¹ Ibidem, stamnummer 1227. Philippus Van Belle werd geboren te Ruddervoorde op 23/07/1790 als zoon van Franciscus Van Belle en Maria Joanna Dieûsaert, beiden van Ruddervoorde afkomstig. Zijn ouders huwden te Ruddervoorde op 28/08/1783.

¹⁴² Ibidem, stamnummer 1239.

¹⁴³ Ibidem, stamnummer 1226. Petrus Derdeyn werd geboren te Ruddervoorde op 09/09/1790 als zoon van Joannes Derdeyn, afkomstig van Lotenhulle, en Maria Joanna De Poortere, afkomstig van Ruiselede.

Vrijdag 30 oktober 2015 om 20.00 uur
in 't Kloosterhof (Kerkplein, Zedelgem)

Arthur Naeyaert, schrik der Duitschers

Lezing met beelden door Jozef Vackier (Torhout) over de legendarische voortvluchtige Torhoutenaar tijdens W01. Over het onderwerp verschijnt in september een boek dat nog tot 31 juli in voorintekening (€20,00) aangeschaft kan worden bij de auteur. Info: jozefvackier@hotmail.com en www.arthurnaeyaert.wordpress.com.

Toegang: € 4,00

Vrijdag 27 november 2015 om 20.00 uur
in 't Kloosterhof (Kerkplein, Zedelgem)

Operatie Ramrodt: bombardementen op Sint-Michiels op 2de Sinksen 1944

lezing met beelden door Michel Goeman (St.-Michiels).

Toegang: € 4,00

JAARLIJKSE LEDENUITSTAP

Zondag 6 september 2015

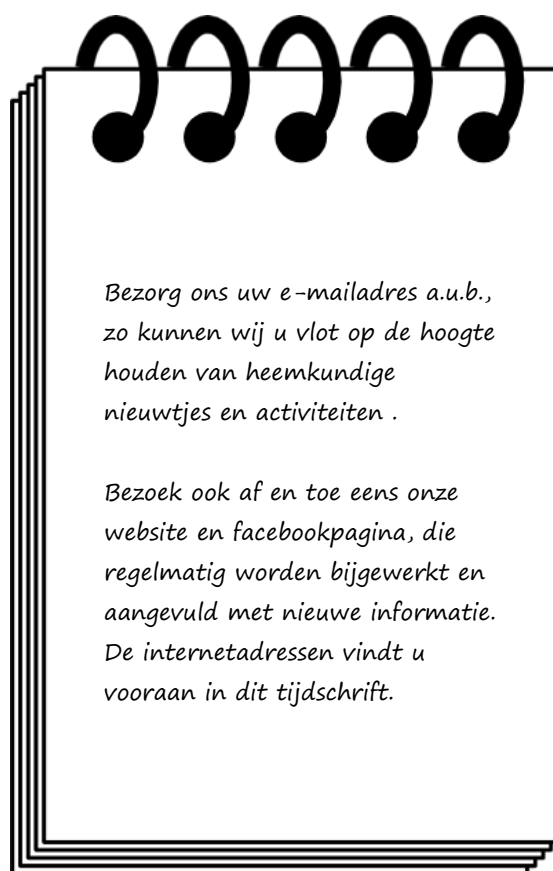
Het Klein Seminarie te ROESELARE

Onder leiding van leraar-archivaris Johan Strobbe maken we kennis met het Roeselaarse Klein Seminarie, het legendarische onderwijsinstituut, de parel aan de kroon van het bisdom Brugge. Tijdens zijn rondleiding laat hij ons kennismaken met *200 jaar dichters, denkers en durvers*, oud-leerlingen, -leraren en -superiors. Dit college werd ooit geleid door J.J. Faict (de latere bisschop), Gezelle was er zowel leerling als leraar, Hugo Verriest enthousiasmeerde er zoveel Vlaamsgezinde leerlingen die de latere *Vlaamsche Vlagge* in stand hielden. Ook onze Zedelgemse Ratte Vyncke was er ooit leerling en leraar. Vele generaties kandidaat-priesters volgden er hun filosofieopleiding... In 2006 vierde de instelling haar 200-jarige bestaan en daarmee behoort ze tot de oudste bisschoppelijke onderwijsinstututen van West-Vlaanderen!

We vertrekken om 13.10 uur op de markt te Zedelgem. De rondleiding start om 14.00 uur. Volgens de gids kunnen we in de buurt van het Seminarie (Zuidstraat) voldoende gratis parkeerruimte vinden. We treffen elkaar aan het hek van de school. Na de rondleiding biedt de heemkundige kring de deelnemers een glas aan in de buurt.

Te koop aangeboden

14 jaargangen *Zilleghem* (1995-t.e.m. 2008), 56 nummers voor € 35,00
contact: annemarie.deklerck@gmail.com - 050/395422

*Bezorg ons uw e-mailadres a.u.b.,
zo kunnen wij u vlot op de hoogte
houden van heemkundige
nieuwtjes en activiteiten .*

*Bezoek ook af en toe eens onze
website en facebookpagina, die
regelmatig worden bijgewerkt en
aangevuld met nieuwe informatie.
De internetadressen vindt u
vooraan in dit tijdschrift.*

Kasteel van Loppem

Neogotisch topmonument met rijke kunstcollecties,
romantisch park met vijvers en doolhof

Een ideale daguitstap!

De manege biedt een uniek kader
voor elk evenement, feest of seminarie.

Openingsuren, tarieven en andere info:
www.kasteelvanloppem.be

Steenbrugsestraat 26 - 8210 Loppem

WALCARIUS VERZEKERINGEN

BVBA

Johan Walcarius
Groenestraat 31 bus 2
8210 ZEDELGEM

TEL 050 20 06 02
FAX 050 20 82 88
johan.walcarius@verz.kbc.be

FSMA-nr.: 101723A
O.N.: BE088786861

GARAGE DEKETELAERE
VELDEGEM — LOPPEM

Torhoutsesteenweg 383
8210 Veldegem
Tel: 050/27.74.94

Autobaan 17
8210 Loppem
Tel: 050/822.822

www.opeldeketaere.be
info@opeldeketaere.be

Reeds meer dan 40 jaar een familiebedrijf!

Persoonlijke service ...
...van generatie op generatie!

Reeds 3 generaties is DEKETELAERE
onlosmakelijk verbonden met OPEL

 bouwmaterialen
MAERTENS n.v.

Zedelgem

- bouwmaterialen
- vloer & wandtegels
- blauwsteen
- basalt
- kandla
- graniet
- witsteen

Diksmuidse Heirweg 73, 8210 Zedelgem
tel. 050/20.91.01
info@maertensbouwmat.be

www.maertensbouwmat.be